

divino, five humano, tunc peto: Vel potuit Ecclēsia rationabiliter hanc legem abrogare, interpretari, declarare, vel non potuit? Si dicas ultimum: Ergo Ecclēsia in Universali Synodo Tridentina vetans, ne quisquam legat Scripturas in lingua vulgari, absque debita licentia; & subtrahens innumeris fidelibus Scripturas, erravit, & errat etiam nunc? At Ecclēsiā errare vel in dogmate vel in disciplina, absque errore affirmari non potest. Si eligas primum: ergo temerarius, ut mitissime dicam, fuit Quesnellus, miser homicida, nulla singulari prerogativa commendabilis, ausus effutire, quod est illis sibi persuadere, quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum Librorum. An Ecclēsia in generali Concilio congregata, illusionem passa est; & modo etiam patitur? Quocumque se veritatē Quesnellista, aut Quesnellum fateri debet iure condemnatum: aut ipse se confessioni Anglicanæ, cuius velleimus articulus est, *Generalia Concilia errare possunt, & interdum errarunt, etiam in his, que ad normam pietatis pertinent, adhzere offendit.*

VII. Sed periculum est, ait Auctor (1) *Theolog. Suppl. Ne pari cum Quesnello censura confixos a Clemente XI. Summos Ecclēsiæ Patres, Calviniani ac Lutherani debilerent, uti re ipsa debilerantur.* Si tanta ei cura est blaterantium hæreticorum ora obstruere, proponat ergo Summo Pontifici, ut abnegata fide catholica hæreticorum amplectatur errores: nam donec hoc fiat, nusquam cessabunt blaterones. Audeo tamen asserere, doctiores ac prudentiores inter hæreticos, nusquam tale argumentum, quale hic tangit Auctor ille, facturos. Sciunt quippe etiam ipsi, quod sicut potest abrogari lex aliqua civilis, olim iusta ex causa lata, absque eo quod censentur per hoc condemnari veteres legislatores; utpote, qui habere poterint iusta motiva legem antiquo tempore ferendi, ut moderni restiores, eandem abrogandi: ita in Ecclēsiasticis evenire posse. Sic exemplum, Romana Ecclēsia, ac plerique etiam hæretici imitantur baptismum per assuisionem: an ideo censentur damnare antiquos, qui eum immersione administrabant? Ridendum se propinaret qui hoc assereret. Idem dicimus in presenti casu.

VIII. Porro inter Patres quos *Theol. Suppl.* pro Quesnello citat, video etiam Basilium *lib. de virginitate*. Sed cum nulla verba adferat, nec indicet qua parte illius libri illa habeat, operæ pretium non iudicavi librum illum evolere, quod mens S. Basilii sufficienter pateat ex *epist. ad Chilonem*, quam etiam in fine §. illius citat. Itaque S. Basilus Chilonem discipulum suum, ex monacho anachoretæ sic alloquitur. *Crebram lectionem novi præsertim testamenti ne levi ex causa transmissis, quod ex veteris lectione identidem, nec pauci, noxam contraxerunt; non quia Scriptura ille ulla ex parte noxia sint, quando id contingit per infirmam eorum, qui noxam contrahunt, mentem. Panis enim suapte natura comparatus est nutriendo corpori; tametsi noxam adfert infirmo. Iidem Scriptura omnis divinitus inspirata, non mediocrem ex se usum conciliat attento lectori, nihil suapte ingenio habens admixte impuritatis aut commune: nisi si quis ipse profanus illam, nullo suo merito, profanam, communemque tenuerit, illi communis esto.* Hæc tamen nobis non incommodant, obsunt vero plurimum adversariis: primo, quia nulla ibi sit obligationis mentio aut præcepti: simplex consilium est, & quidem datum Chiloni, discipulo S. Basilii, Anachoretæ ex Monacho; inde autem velle inferre omnes Catholicos, ne mulierculis

quidem exceptis, teneri Scripturas lingua vulgari, omni loco & tempore lectione, tactum non insanire est. Deinde, non fuadet Lectionem veteris Testamenti, quod multi ex ea profani noxam contraxerint: at Quesnellus indefinite loquitur: & multi, etiam profani, similem noxam ex novi Testamenti Lectione contraxerunt; ut §. 3. dicitur. Potuit ergo Ecclēsia iustissime ordinare, ne huic lectioni temere se unusquisque ingerat: sed iudicio stetur Episcopi: sicut Basilus Chiloni, est quondam Monacho, Discipulo suo, & Anachoretæ, veteris testamenti Lectionem diffusit, haud dubie prudenter. Deinde ultima verba decretoria sunt adversus Quesnellum: *Scriptura omnis divinitus inspirata, non mediocrem ex se usum conciliat attento lectori, nihil suapte ingenio habens admixte impuritatis.* An omnes omnino homines tales sunt? Prudentiæ ergo fuit, ut stetur hic sapientium iudicio, ordinare.

IX. Petit deinde *Theol. Suppl. pag. 32. Annon a Clemente damnato dicenda sint propositiones illæ, quatuor, intellecte dumtaxat de absoluta & generali a qua nemo posse eximi, obligatione legendi Scripturam Sacram, nulla habita ratione interditi aliis quibus facti: sic tamen, ut relinquuntur indennes, in eum sensum acceptæ, quod Scriptura lectio per sese spectata & absolute, sit utilis, salutaris, pia, religiosa, atque uti talis omnibus consulenda, quibus aliunde peculiari de causa interdicta non est: quali propp. illæ quatuor duplicem illum sensum naturaliter contraherent: quod falsum est. Nullam siquidem habuisse Quesnellum attentionem ad prohibitionem Ecclēsiæ, satis patet, tum ex eius de hac prohibitionē silentio: tum quod inculcerentem utilitatem talem, a qua nec ipsa obscuritas verbi Dei sit ratio dispensandi: sique illud sita persuadere, quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum Librorum: imo dicat, lege illa, os Christi obstrui fidelibus, ut §. seq. dicitur. Hoc autem fateretur adversarius iuste damnari: ut proinde superflua omnis declaratio in hoc puncto.*

X. Fere silentio præterieram verba Gregorii IX. Rom. Pontif. *Epist. 6. ad Germanicum Patriarcham Constantinopolitanum: Cum iuxta testimonium veritatis, occasio sit errorum ignorantia, Scripturarum, cunctis expedit eas legere vel AUDIRE.* Nonne verba illa sole meridiano clarius demonstrant veritatem propositionum Quesnellianarum, asserentium Lectionem S. Scripturæ esse pro omnibus, non posse se quemquam ab eius lectione dispensare, obscuritatis titulo: feminis communicanda esse Mytheria religionis Lectione sacrorum librorum, contrarium sibi persuadere, illusionem esse? Imo vero tam clare ostendunt falsitatem, ut dubitem an Auctor *Theologiae Supplicis* fuerit domi suæ quando hæc exscribebat. Omnibus, inquit Gregorius IX. expedit Scripturas legere, vel AUDIRE. Ecclēsiastici legant & scrventur Scripturas, populus eisdem explicantes audiat. Rursus ergo contra Regulam S. Properi num. 5, al legatam peccat hic auctor.

§. II.

(1) Pag. 31.

§. II.

Propositiones Quesnellianæ, censura notatæ.

Abripere a Christianorum manibus Novum Testamentum, seu illud eis clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare. Est 84. Quesnell. Mart. 5. v. 2. *Interdicere Christianis lectionem Sacra Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicerere usum luminis filius lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.* Est 85. Quesnell. Luca 11. v. 33.

XII. Sæpe videmus Principes & Magistratus civiles, filios discolos, ac bonorum patrum doctores, privare administratione bonorum suorum, assignare eis tutorem, determinare certam summam, statuti intervallis ad honestam sustentationem subministrandam; ac etiam occultare exactam bonorum suorum noticiam, si prævideant, hanc etiam eis nocituram. Nemo tamen dixerit Magistratum illum, hoc faciendo, obstruere filiis illis os patris, eos privare hereditate paterna, eos punire confiscatione bonorum, aut similia: sed contra, prudentes omnes hoc vocant curam gerere pupillorum, procurare salutem subditorum, rem defuncti parentis optime gerere. Sic Ecclēsia, experientia edocla, plus, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur; imposuit Episcopis & Inquisitoribus, ut eum consilio Parochi, vel Confessarii, huiusmodi lectionem his concedere possint, quos intelligent non damnus, sed fidei atque pietatis incrementum inde capere posse: interim vero iniungit Episcopis, ut per se, vel per alios idoneos ministros panem Evangelicum frangant suis subditis, per conciones Dominici & fidei habendas, quantum eis necessarium est ad salutem consequendam. Hoc prudens quisque vocat, curam gerere fidelium, eorum salutem procurare, & præceptum Christi ejusque voluntatem perfecte implere: qui ipsi etiam Apollolis multa abscondebat, quorum erant incapaces. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potest portare modo.* (1) Hoc est imitari zelum Pauli, qui etiam intensissime diligeret Corinthios, taliter ut diceret: (2) *Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar.* In prima tamen *Epist. cap. 3.* dicit: *Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus; Tamquam parvulis in Christo, hac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis.* Sic, inquam, loquuntur de procedendi modo Ecclēsiæ, prudentes & sapientes. Et ratio in utroque casu eadem hæc est: quod actiones omnes præcipue speciem & denominationem fortiantur a fine principali, ob quem fiunt. Unde licet Rector communitatis ob bonum subditorum, eisdem interdicit usum cuiuspiam rei ipsis nocituræ; non tam dicendus est illos punire, privare, poenis afficere, quam curam habere, sollicitudinem gerere, bonum promovere: quia hoc ipse principaliter intendit.

XIII. At vero Quesnellus, hic, ut in cæteris, heteroclitus, hoc vocat, *Christi os obturare, interdicerere usum luminis filius lucis, facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis:* quas expressiones nemo Theologus, affectu præpostero vacuus, non dicet falsas, temerarias, scandalosas, Ecclēsiæ ejusque praxi injurias. Et notandæ phrasæ, qui Serry Tom. V.

bus Paschasius utitur: nempe *abripere, clausum tenere, interdicerere,* quas unice defragant ut prudentissima Ecclēsiæ ordinatio magis magnitque odiosa reddatur: quasi Ecclēsia Romana Scripturas divinas, tamquam veritatē lectionis librum haberet, doctrinam iis contentam studiose absconderet, violenter Libris Sacris fideles spoliaret: cum Ecclēsia aliud velit nihil, quam, ut in hoc negotio prudentium iudicio stetur. Qui autem nollent illi acquiescere, aut Sacerdotum iudicio se subdicere, nisi Bibliis Ordinaria redditis, peccatorum absolutio-nem recipere non possint: in poenam utique suæ presumptionis.

XIV. Unde corruit, una cum propositionibus hisce Quesnelli, verus heterodoxorum nazia; *quæ Sacram Scripturam tamquam veritatē lectionis librum, a Romanis haberi impie criminantur.* Nisi enim excæcarent eos malitia ipsorum, satis viderent ex ipsis regulæ quartæ Indicis verbis, aliam longe Sanctorum Bibliorum, & veteris lectionis librorum in Ecclēsia Romana haberi rationem: Quapropter, uti necesse non fuit, dum regula illa primum evulgabatur, explicare, quod sensu illa intelligeretur; cum verba quibus concepta est, ex se satis sint clara; ita modo ob Quesnellianas, damnatas, multo minus necessarium id est; quidquid dicat Quesnelli Patronus: (3) non ob aliam rationem, quam quod Paschasius nonnisi infundatas & malitiosas veterum hæreticorum nazias recantet. Porro, non esse novam, aut a Tridentino primum introductam prohibitionem hanc, qua de agimus, cum multa, hoc capite adducta, probent, clarissime ostendit fragmentum *Historie Manicheorum* Perri Siculi, quod refert Natal. Alex. Hist. Eccl. Sac. IX. & X. *art. 26. cap. 2.* his verbis constans: *Sergius, cum juvenis adhuc esset, in feminam quamdam casu incidit moribus infamem, secta Manicheam. Illa vero diaboli sectatrix, ut callida erat ac subdola, sic juvenem est allocuta: Audio, Domine Sergi, te litterarum scientia, & eruditionis præstantem esse, ac bonum præterea virum usquequaque. Dic ergo mihi, cur non legis sacra Evangelia? Quibus ille verbis illectus; nec occultum potius intuens nequitiæ venenum, ita respondit: Nobis profanus ista legere non licet, sed Sacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita est, inquit, ut putas: nec enim personarum acceptio est apud Deum: omnes siquidem homines vult salvos fieri Dominus; & ad agnitionem veritatis venire. At sacerdotes vestri; quoniam verbum Dei adulterant, & mysteria occultant, que in Evangelio continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt que scripta sunt, ne possitis pervenire ad agnitionem veritatis &c.* Hæc sæculo nono gesta ostendant, ab antiquis veritum fuisse Laicos, ne se in Sacrorum Bibliorum lectionem temere ingererent. Huius mulieris discipulum Quesnellum fuisse diceret, quod spectat Sacra Scripturæ lectionem: nisi mavis unum & alteram communem habuisse magistrum.

XV. Videamus nunc, quid *Theol. Suppl. (4)* in clientis sui defensionem adferat. Primo adducit fragmentum *epist. S. Greg. Mag. ad Theodorum Medicum, laicum virum, qua eum hortatur ad lectionem diligentem Sac. Scripturæ; inde colligendum relinquens, quod omnibus ea lectio competat.* Verum ad similes farinæ argumenta jam responsum est §. præcedenti. Solum hic addo; ut sciat Lector qualis ac quantus vir fuerit ille Theodorus; quædam magnifica vocabula, quibus eum S. Gregorius honorat dicta *Epist. 31. lib. 4. Registri. Gloria vestra, Glorioso fili:* tituli sunt quos Summus Pontifex non cuivis concedit: adde illum fuisse

Y y 2

Medi-

(1) Joan. 16. v. 12. (2) Epist. 2. cap. 12. v. 15. (3) Pag. 36. (4) Pag. 35.

Medicum Imperatoris, virum utique apprime literarum. Nunc tu Judex esto, erudite lector, an recte inde quidquam colligitur pro Paschalis, qui omnibus hominibus, cuiuscumque status & conditionis sint, etiam mulierculis vult impostam necessitatem legendi Scripturas. Imo si S. Gregorio persuasum fuisset extare necessitatem talem, nonne eam epistola ista inculcasset? Nonne salutaris periculum negligentis & incurio medico exaggerasset? At nihil horum in illa est epistola inventire: *Ecce, inquit Greg., scilicet esset gloria vestra alibi constituta, & scripta terreni Imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius, quid sibi Imperator terrenus scripsisset, agnovisset. Imperator cali, Dominus hominum & Angelorum; pro vita tua tibi suas epistolas transmissit; & tamen, Glorioso fili, easdem epistolas ardentius legere negligis. Hec Gregorius: at non ita scripturus erat Quesnellus: Sub interminatione & termini supplicii eum adjurasset haud dubie; ubi Gregorius lacrimam a Theol. suppl. adductam hortando ita concludit: *Stude ergo queso, ... cor Dei in verbis Dei; ut ardentius ad eterna suspires, ut mens vestra ad celestia gaudia majoribus desideris accendatur.**

XVI. Finem impono huic §. verbis observatione dignis Eximii Viri, Martini Steyartii quondam S. Theol. Doctoris in Univers. Lovaniensi, & ad Sedem Apostolicam ab eadem Universitate Delegati, in quadam Thesi defensa 16. Junii 1698. ubi hac habet: „ Nunquam Scripturæ lectio omnibus fuit in præcepto: Primis Ecclesiæ temporibus „ privata erat rarissima. Nunquam ullas Ordinis „ Religiosi fundatorum eam suis præscripsit; multo „ minus S. Theresia, quæ vixit tempore conditarum „ Regularum Indici Tridentini; & repulit „ etiam a cœtu suo juveniculum, quæ eandem videbatur affectare. „ Puto interim quod hi Spiritum Dei habuerint. Si dicas Joan. 5. v. 39. dixisse Jesum, *Scrutamini Scripturas.* Resp. id dixisse Judæis sub veteri fœdere, cujus præcipuus character erat *Littera*. Fuerit ergo illis licitum rodere corticem litteræ: non vacat modo id discutere: Christianis sub lege nova, cujus principalis character est *gratia & caritas*, litteræ intendere non necessarium, sed gratiæ & caritati. Unde lubet repetere verba Augustini §. 1. hujus cap. num. 2. relata: *Fide, spe & caritate subnixus, eaque inconcusso retinens, non indiget Scripturis, nisi ad alios instruendos. Itaque multi per hæc verba, etiam in solitudine, sine codicibus vivunt.*

§. I I I.

Propositio Quesnelliana, censura notata.

Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sacrarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere. Est. 82. Quesnell. Act. 15. v. 21.

XVII. Priusquam ea discutiam quæ in defensionem hujus propositionis adfert auctor Theologiae suppl. (1) vellem reflecteret Lector, quam insigni fuerit S. Scripturæ interpretes Quesnellus; quod cum ex innumeris aliis; ex hoc tamen etiam loco videri potest. Igitur Act. 15. v. 21. hic est: *Moses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus, qui cum PRÆDICENT in SYNAGOGIS, ubi per omne Sabbatum legitur.* Huic versui apponit hanc damnatam Quesnellus. Non-

(1) Pag. 37. 38. &c. (2) Lib. de fide resurrect. (3) Part. 2. Summæ Tit. 10. c. 7. §. 4. (4) De Consecr. dist. 3.

in ea fieri, sed transigi debere in hymnis, psalmis, canticis: quæ sunt operationes corporales aliquo modo: ac tum postea subjungit: *Debet ergo die festo insisti operibus spiritualibus orationis, meditationis, auditionis divinarum, Lectionis (sed non addit S. Scripturæ) & elemosynis & hujusmodi. Et paulo inferius: Inter cætera debent homines vacare compunctioni; & contritioni peccatorum suorum, recogitantes quæ egerunt aliis diebus, in quibus fuerunt occupati. ... Item auditioni Missæ & divinarum officiorum & PRÆDICATIONUM. ... item admonitioni & correctioni proximorum & præcipue familie sue. ... item insisti debet magnis elemosynis. Ubi, ut videt, de Lectione Sacræ Scripturæ in lingua vulgari, nihil est. Quam hæc sunt longe diversa a Quesnelliana: *Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis & SUPER OMNIA Sacrarum Scripturarum!**

XX. Scio Quesnellista continuo recantare quædam antiquorum PP. verba, asserentium, Christianos olim solitos festa transigere legendo, audiendoque passim in domibus verbum Dei. Sed simul scio Verbum Dei bifariam sumi. Primo antonomastice pro Sacra Scriptura: secundo magis communiter, pro quovis sermone edificativo, insigante ad compunctionem, & animante ad devotionem &c. De hoc posteriori verbo Dei præsertim intelligendi sunt SS. PP. dum de communi hominum vulgo loquentes, dicunt eos teneri audire Verbum Dei aut LEGERE. Pro vulgo enim ipsi componebant suas enarrationes, homilias, tractatus, omnia disponentes pro vulgi capu. Sic S. Augustinus dicit, (1) *Eum, S. Ambrosium, in populo Verbum Dei recte tractantem, omni die Dominico audiebam.* At vero Quesnellus vult ut quilibet sibi ipsi sit doctor, & prædicator verbi Dei; ex quo tales confusiones natae sunt oriri, & jam ortæ sint, mox dicemus.

XXI. Singulari reflexione dignum est, quod habet Theol. suppl. a pag. 40. paulo ante finem: *Cum ea de re aliquamdiu in Concilio Tridentino disceptatum esset; non fuit ea Germania ferenda esset disciplina, quæ Sacrarum Scripturarum usum lingua vernacula simplicibus fidelibus licitum facit, censuerunt Legati Præfides, Relinquendum esse unamquamque nationem in suis institutis; ut quod sibi necessarium, vel utile censet, amplectatur; ut habet Odericus Raynaldus in Annalibus ad annum 1546. num. 34. &c. „ ubi vides, lector, verba distincto caractere impressa, referri velat finale hujus disceptationis conclusionem. Consuli Odericus Raynaldus loco cit. deprehendique longe aliter rem se habere, prout ex sequentibus Raynaldi verbis facile est animadvertere: (2) sic ergo habet: „ Cum de corruptelis circa Scripturas admissis ageretur, ac Præfides Legati conferent articulum, An versio Sacrarum Scripturarum in linguam vulgarem permitenda esset? non proponendum, cum Gallia & Hispaniarum regna eam non suscipiant; aliæ vero nationes, ut Germani, Itali, & Poloni expectant; relinquendam itaque unamquamque nationem in suis institutis; ut quod sibi necessarium vel utile censet, amplectatur. Cardinalis Giennensis proponendum articulum censuit, hac de causa: „ Priusquam hanc causam, quæ plurimum ad rem nostram facit, referam, reflectatur, verba a Theol. Suppl. relata, velut finalis quadam resolutio Præsidum Concilii post longas disceptationes, fuisse e contra disceptationum, quæ deinceps secutæ sunt, prin-*

cipium. Secundo reflecti potest hic non agi de promiscua Scripturæ in vulgari lingua lectione, an omnibus omnino, etiam mulieribus præcepta sit; sed an expediat versiones in linguam vulgarem fieri: fuisseque olim nedum Hispanos, sed Gallos etiam hæc versiones, non solum promiscuæ Lectioni contrarios; prout verius aperitur in discursu Cardinalis Giennensis, quem hic subijcio.

XXII. Cardinalis igitur Giennensis: proponendum articulum, (3) *An versio Sacrarum Sacrarum in linguam vulgarem, permittenda sit, censuit, hac de causa: „ Quod pars affirmativa „ hujus articuli a paucissimis tenebitur, cum in „ primis Hispani Prælati, GALLIQUE OMNES, „ & magna pars Italorum in negativam inclinet; „ magnique apud Concilium momenti & existimationis esse, quod duo illa amplissima regna, „ Hispaniarum & Gallia, ita versionem hæc „ detestentur, ut nedum pluribus Edictis, poenis „ gravissimis & prohibitionibus publicis veterint, sed novissime his diebus Universitas Parisiensis, quæ ultra centum & quinquaginta doctores habet, non solum versiones sacrarum librorum non esse in vernaculam linguam faciendas censuit, verum etiam, qui eas vertunt, „ tamquam hæreticos habendos esse declaravit. „ Et sacra ista Synodus, cum nunc de abusibus „ Scripturarum sermonem habeat, articulum hunc „ relinquet indiscussam? Consideret parumper „ unusquisque, unde potissimum tot hæreses in orbe christiano ortæ fuerint: nulla equidem alia ex causa id evenisse comperiet, quam ex versione „ Sacrarum Librorum in vernaculam linguam. Nam „ Germania in primis, antequam libri sacri rusticis & plebi legendi traderentur, paululum „ in catholica religione permanisset: quam primum „ vero eorum omnibus facta est copia, in quam calamitatem devenerit, quisquis oculis intueri potest. Idem in Gallia & in Hispaniis pululare cœperat, ni optimorum principum diligentia & pietate, gravissimis legibus id fuisset prohibitum. Quid vero in aliquibus vestre Civitatibus (Germania enitatur) minime latere arbitror. Discutatur itaque articulus iste, „ & Spiritus Sancti determinationi acquiescimus.*

XXIII. Hæc ad longum describere placuit, ut constet quam olim felix Ecclesia Gallicana versiones in linguas vulgares, nedum promiscuas lectiones, quæ naturaliter sequuntur, horuerit. Et quia multi distinguunt inter novum & vetus Testamentum, ac si hujus quidem non expediat, illius vero nocere non possit promiscua Lectione, placet hic annexere maturam reflexionem Episcopi Feltrensis, quam refert idem Raynaldus: (4) *Feltrensis suam hujus tenoris sententiam legit: Maximus abusus Scripturarum, est eorum, qui indocti & instabiles eas depravant, ad suam ipsorum perditionem, ut dixit B. Petrus de his, qui D. Pauli Epistolæ ad malum sensum detorquebant. Hinc in Germania abusus irrepsit communionis sub utraque specie, ex mala interpretatione illius Dominici præcepti, quod habetur Matt. 26. Bibite ex hoc omnes: Illius Pauli 1. Cor. 11. Ego enim accepi a Domino: & ejus quod prius dixerat cap. 10. Unus panis & unum corpus multi sumus, qui de uno pane & de uno calice participamus &c. Et cap. compemimus de Consecrat. Dist. 2. Hinc connubia Sacerdotum, ex prava detorsione illorum locorum: Crescite & multiplicamini &c. Habeat „ unus-*

(1) Lib. 3. confess. c. 3. (2) Ad an. 1546. n. 34. (3) Petrus Patecho Hispan. Gienn. Ep. (4) Loc. cit.

unusquisque uxorem suam propter fornicationem. Melius est nubere quam viri. Episcopum eligendum, qui sit unius uxoris vir, & similia. Hinc jejuniorum abrogatio, & quorundam ciborum certis diebus abstinencia, ex prava interpretatione illorum locorum Sacra Scriptura: Non est regnum Dei esca & potus. Esca non commendat nos Deo. Nemo vos dividet in cibo & potu. Omnis creatura bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur & similia. Hucusque Feltrensis Episcopus; cuius dicta confirmat ipse Liber Reflexionum Moralium, in quo Quenellus violenter detorquet novum Testamentum ad errores suos stabiliendos. Sed hac sufficienter in presenti.

XXIV. Nihil hic dicam de petulantia censura; Damnosum est Christianum ab hac lectione retrahere vellet: qua Ecclesiam Romanam, homo privatus perstringit, imo se supra universalem Ecclesiam, in Tridentino congregatum Concilio, erigit: satis enim quisque intelligit hoc non esse sapere ad sobrietatem. Enimvero peti a Quenello potest: Tu quis es qui iudicas, & magistrati supercilio ultra assumpto, Ecclesiam Dei viventis condemnas? An res quevis est optima, omnibus omnino communicanda; eis etiam qui non infundate creduntur ea abufuri? Affirmas quod lectio Scripturae est pro OMNIBUS? necessaria est; nec obfuscatas est ratio se ab ea dispensandi. Insuper est quod non debeat communicari feminis. Damnosum est aliquem ab hac lectione retrahere. Sed eo ipso te adversari Sanctis Patribus declaras: quorum unus, Magnus Basilus, loco omnium nobis dicit: a veteris Testamenti lectione, utique de se optima, nonnullis esse abstinendum: (1) Non quod que in ea scripta sunt, noxia sint; sed quod infirmus sit eorum animus qui ea lectione offenduntur. Atqui iam ostendimus, & cuilibet notum est, novi quoque Testamenti, vel ipsorum etiam Evangeliorum, lectione plurimos offendisse? Quidni ergo pia mater Ecclesia, hisce inconvenientibus, provida ordinatione accuset; arcendo ab ea lectione profanos; cavendoque ne, contra Evangelicum mandatum, spargantur margaritae ante porcos? Atqui hoc & aliud nihil intendit, quam arroditi, regula 4. Indicis Tridentini?

XXV. Indicis regulam, inquit Theol. Supplex, (2) Germanicæ & Gallicanæ Ecclesiarum nusquam admiserunt: uti Serrarius in Prolegomenis Bibli. c. 20. quest. 2. Paulus Laymanus in Comben. Theol. Moral. lib. 2. tract. 1. de fide cap. 15. Veronis prefatione 3. in versionem Novi Test. fideliter affirmant. Quid de hoc ultimo sit, cum is mihi desit, ignoro. Circa primum insigniter hallucitur auctor ille: non solum, quod quest. 2. ab ipsa citata, nihil de hac re Serrarius habeat; sed maxime, quod quest. 3. potius indicet contrarium. En tibi, Lector, Serrarii verba cap. 20. quest. 3. Et hinc patet primo, si Episcopi aut Inquisitores cum parochorum aut confessoriorum iudicio bonaque voluntate; vel contra, parochi vel confessorii cum Episcoporum aut Inquisitorum concessu, bonaque venia; vel spectatim pluribus, vel generaliter omnibus, hanc, vernacula catholica legendi Biblia, FACILANT; verbo aut facta Potestatem; licere tum vel pluribus vel omnibus legere: prout in nostra jam Germania videmus; ubi non modo non improbant Episcopi & Parochi, confessorii, si quis Ecclie aut Diocesbergii, Nulla diserte petita facultate, legat: sed probant & laudant maxime; QUASI JAM FACULTAS EA COMMUNIS SIT: neque poenam infli-

gunt ullam; prout quotidiana docet experientia, & satis significat Bellarmini propugnator lib. 2. cap. 15. pag. 787. 858. Hac Serrarius. (3) Ubi vides quod recurat ad facultatem, usu & facto, cui non contradicitur, obtentam: quæ necessaria non foret si regula indicis nusquam (quod ait Theol. Supplex) in Germania fuisset admissa. Fator Laymannum, quem etiam citat, loc. cit. dicere, Regula quarta indicis. bis NOSTRIS REGIONIBUS recepta non est. Non puniuntur, inquit Nicolaus Serrarius in prolog. Bibl. cap. 20. quest. 2. sed laudantur, qui in Germania nostra, nulla diserte petita facultate, Biblia vulgata... legunt. Sed cum funder se in Serrario, non plus dicere voluisse merito asseritur ac Serrarius: idest: quod ob contrarium usum, cui non contradicitur, hac in parte sit legi derogatum ut non petatur semper diserte licentia ab Episcopo. Si plus dicere voluit, mentem Serrarii, in quo se fundat, non est plene affecturus, uti ex dictis constat. Interim vero falsa est assertio universalis Theologiae Supplicis: Germania Ecclesiarum nusquam admiserunt indicis regulam: nec hoc dicit Serrarius, sed potius contrarium insinuat. Nec Laymannus de tota Germania, sed de his regionibus, ubi scribebat, loquitur.

XXVI. Quidquid tamen de hoc sit, ac etiam de Gallia, non evadit innocens Quenellus: nec usus, qui modo viget in Germania, aut forte etiam Gallia, damnatione Quenelli, damnatus est. Cui enim Episcopo a tempore editæ Bullæ Unigenitus quoad hoc punctum, Romani Pontificis negotium facillime? At vero Quenellus damnans eas Ecclesias, quæ Indicis quartam regulam religiose observant; merito damnatus est: quippe non temerarium solum est, velle sapere super Ecclesiam; quæ est columna & firmamentum veritatis; sed erroneum quoque est dicere, in statuenda aliqua lege Ecclesiam illationem pati: aut aliquam ejus legem damnosam esse fidelibus; aut Ecclesiam errare: quæ omnia ausus est Paschasius. Nam in edit. Latina Reflex. Moral. Joan. 4. v. 26; unde prop. 83. desumpta est; loco, Est illuso, ut habet Conf. Unigenitus, lego: Est error sibi imaginari cognitionem mysteriorum religionis non debere communicari isti sexui, femineo, per lectionem Librorum sacrorum. Cætera constant ex ipsis damnatis.

XXVII. Hinc patet responsio ad interrogationem Theol. suppl. (4) An res hac sit vera disciplina, non fidei? Respondeo enim, disciplina esse, quod nemo vernacula Biblia legat, sine Episcopi aut Inquisitoris, de consilio Parochi aut Confessorii, licentia: Fidei vero esse, Ecclesiam in hac statuenda lege, non errasse, nec passam esse illusionem, nec damnari inferre fidelibus; qua distinctione, uti etiam solemus in cæremoniis, ritibus, Ecclesiarum, alisque usibus: & colligi potest ex variis Canonibus Tridentini, de Sacramentis, de Baptismo, de Eucharistia, de Matrimonio &c. Huc facit quod notter Illustris. Melchior Cano Episcopus Canariens. Lib. 5. de locis Theol. cap. 5. quest. 5. concl. 2. (5) refert in Concil. Constantiensis sess. 13. statutum fuisse, eos pro hæreticis condemnandos, qui affirmant, Ecclesiam errare in more communicandi plebem sub una specie tantum: vel, ut loquitur Martinus V. in litteris, quibus illud Concilium probat apud eundem Canum loc. cit., Esse vel ut hereticos, vel ut sapientes hæresim condemnandos: quæ huic materiæ, quem veriamus, facile applicari poterunt.

RE-

(1) Epist. t. ad Chilonem. (2) Pag. 41. (3) In edit. Mogunt. Balthasaris Lippii 1612. pag. 136. col. 1. in fine. (4) Pag. 42. (5) Edit. Paravine An. 1727. pag. 179. col. 2.

REFLEXIO DECIMA.

XXVIII. Cum juxta sapientissimum, prudentissimum, atque ab omnibus admissum Vincentii Lirinensis monitum, in rebus ad religionem spectantibus, quod antiqui consueverint, sit solerter indagandum, ac manutendum; operæ pretium esse duxi hic annectere vetus Sac. Facul. Theol. Parisiensis iudicium, circa similes, hisce Quenelli propositionibus, Erasmi Roterodami propositionibus: ut pateat Paschasium non antiqua Gallicana Ecclesiarum, sed Hollandi istius Scriptoris; ne dicam Waldensium, Albigenisium, & Turrelupinorum; principia sectarum esse. Sic ergo lego Titulo 12. Censurae Parisiensis, circa annum 1526. late. Propositio Erasmi prima in prefatione ejusdem in Mattheum: Sacras litteras captivas in omnes vestri linguas, Censura. Quamvis in quacumque lingua veritatem Sacrae Litteræ, & sanctæ naturæ sanctæ sint & bonæ; quasi tamen sit periculi permittere passim lectionem earum in lingua vulgare traductarum, absque ulla explicatione, idiotis & simplicibus eis abutentibus, nec eas pie & humiliter legentibus; quales plures nunc reperitur; satis indicantur Waldenses, Albigenes, Turrelupini: qui inde occasione sumpta, multos errores disseminant. Quare hæc tempestate, perfecta hominum malitia, periculosa ac perniciose exiit hujusmodi traductio, loquendo de omnibus Scripturae libris indifferenter. Nec sibi paucis esse utilis, propterea temere esse omnibus permittenda; in re namque ad salutem non necessaria, potius consulendum est multorum profectui ipsam interdicens; quam paucorum utilitati eam permittendo cum gravi multitudinis incommodo. hæc & jure damnata est hujusmodi translatio.

XXX. Propositio ejusdem secunda, in prefatione in Mattheum. Exclamans indignum facinus, si mulier vel covarius loquatur de Sacris Litteris: Censura. Recte perperam multorum hujus temporis temeritate, indignam facinus existimandum est, quod idiotæ & simplices suo iudicio Sacras Litteras legant, in suam linguam conversas: & de illis differant, aut discipulantes de earum difficultatibus tractent. Nec tamen prohibetur per hoc eis conferre inter se de eis quæ in conscriptionibus publicis audiverunt, ad morum correctionem, & ad compunctionis & devotionis excitationem, ut magis ac magis in ipsis caritas accrescat, humilitas solidetur, atque opera carnis mortificentur.

XXXI. Propositio tertia in præf. in Mattheum. Me auctore sacros Libros legat agricola, legat & faber, legat latomus. Censura. Testantur sacra Eloquia simplices esse tanquam parvulos, quibus, auctore Paulo, lacte opus sit; non enim adhuc solidam escam ferre ac digerere possunt: perfectorum siquidem solidus est cibus, eorum qui pro sua consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Quapropter non est medium aptum hujusmodi simplicibus, quod indeterminationem quovis Sacros Libros legant, in linguam vulgarem translatis: sed convenientissimum eis medium Ecclesia constituit, additionem Verbi Dei, & frequentationem predicationum ejus. Neque eis obiter interdicit usum quorundam sacrorum Librorum, qui cum explicatione convenienter edificationi morum sint accommodati: si se tamen tales libri ab ipsis legantur pie ac sobrie, citra supercilium & arrogantiam, ut non inde contemnant predicationes (videantur dicenda cap.

seg. ad prop. 95.) nec a crebra Verbi Dei audicione retrahantur. Proinde hæc propositio absque præscripta moderatione posita (prout etiam propositiones Quenelli) sui assertorem fanæ doctrinæ non satis consentite demonstrant.

XXXI. Propositio ejusdem quarta in eadem præfatione: Neque Ezechielis Propheeta, neque Cantici Cantico, aut cujusquam librorum veteris Testamenti lectionem, ulli hominum interdicere. Censura. Cum Sedis Apostolicæ Decretis multorum talium librorum lectio laicis jam pridem interdicta sit: (Ergo antequam ederetur Regula Indicis, jam erat Lectio Scripturae Laicis prohibita in Gallia: siquæ nihil ad rem, fueritne Regula 4. Indicis recepta in Gallia nec ne) & eruditus in lege Domini apud Hebræos gravium auctorum sententia prohibita fuerit lectio dictorum librorum, atque primi capitis Geneleos, ante annum ætatis tricesimum, prædicta propositio temerarie & imprudenter asseritur: quandoquidem eadem subest causa inhibendi talium librorum lectionem, quæ suberat quando decretum Innocentii tertii supra his constitutum est, cujus fragmentum refertur de hæreticis in autentica. Cum ex in-

XXXII. Ex his facile colligitur quid de propositionibus Quenellianis, juxta antiquam mentem Ecclesiarum Gallicanarum, cujus testes sunt hi Doctores Parisienses, auctores hujus censure, statuendum sit: cum non solum Quenellus propositionibus illis significet, se auctore, neminem arcendum a lectione cujuscumque Libri Sacri, nullo respectu habito ad constitutiones vel ordinationes Ecclesiarum Romanæ, verum etiam necessitatem talis lectionis incutit; ipsamque Romanam Ecclesiam, & omnes ei per orbem catholicum in hoc puncto adherentes, taxet erroris, illusionis, & abusus sua portentis: dum asserit damnosum esse retrahere fideles ab ejus lectione: Illis obtinendis Christi, interdici usum humanis filiis laicis &c.

XXXIII. Adde temerarium ad minus esse dicere, regnum Galliarum, per plura secula ignorasse & caruisse aliquo, fidelibus necessario ad salutem. De versionibus autem Sacrae Scripturae in linguam vulgarem Gallicam, id solum certo constat, Waldenses sub anno Domini 1160. Scripturas transtulisse; prout hic tangitur censura 1. & apud Innocentium III. epist. 2. ad Metenses: secunda autem facta est circa tempora hujus censure, atque de illa intelligendum videtur relatum pag. 456. num. 23. ex Raynaldo, Cardinalis Giennensis dictum. Cum autem præfati Parisienses doctores expresse asserant, ad mentem Ecclesiarum Romanæ, omnium Ecclesiarum Matris, & magistra, lectionem illam rem esse ad salutem non necessariam: quis se transferri permittit in novum illud Quenelli Evangelium? Judicarem id omnino impossibile, nisi videremus oculis siquæ suis, advenisse tempus illud de quo Apostolus: Erat enim tempus, cum Sanarum Doctrinam non sustinebant; sed ad sua desideria coarcebant sibi magistros prurientes auribus: & a veritate quidem auditum avertebant, ad fabulas autem convertebant. 2. Timoth. 4.

XXXIV. Adjiciamus pro coronide Martini Lutheri, de lectione S. Scripturae vulgari iudicium: erit id forte Quenellianis majoris ponderis, quam constitutio Pontificia. Is ergo initio suæ apostolice (nimirum, nemo repente sit peccator) Georgio Spalatio, qui animum induxerat quadam opuscula, forte quoddam SS. Patrum libros, in teutoniam linguam transferre, ipsumque desuper confulerat; ita respondet: (1) An ignoras quod quo sunt aliqua salubriora, eo minus placent ac proficiunt?

(1) Tom. 1. epist. 23.

cium? Quid Evangelio & Christo salubrius? At fordes & sunt odor mortis in mortem plurimis, paucissimisque in vitam odor vite. Verum ubi eo usque devenit, ut statueret in Deo decretum positum perendi reprobos, eosque deducendi per vias occultas in barathrum sempiternum, tum & ipse cepit Sacros Libros in vulgarem transferre. Nimirum credebat huic fini, a Deo per se, ut impie blasphemabat, intento; hanc operam suam posse deservire. Ex hoc fonte eodem, fluere poterunt propositiones Quesnellianæ, de necessitate legendi Sacram Scripturam; quam ille liberaliter unicuique, nullo excepto, imponit.

CAPUT XIII.

De prædicatione verbi Dei, & divinorum officiorum celebratione.

§. I.

Propositio Quesnelliana, censura notata.

Veritates eo devenerunt, ut sint quasi lingua peregrina plebique Christianis, & modus eas prædicandi est velut idioma incognitum; adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum, fidelium: neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesie, & ita Dei in filios suos. Est 95. Quesnell. I. Cor. 14. v. 21.

I. Vera & germana Dei Ecclesia, ab aliis falso sibi hoc nomen vendicantibus, in Symbolo Constantinopolitano, his quatuor secerantur notis: Quod sit Una, Sancta, Catholica, & Apostolica. Has, cum Heterodoxi suis conventiculis competere, probari posse desperent: commenti sunt, hæc notis abjectis, alias duas vere Ecclesie notas: videlicet: Sinceram prædicationem Verbi Dei, & Rectum Sacramentorum usum: quæ tamen non ram manifestant Ecclesiam, ut potius ab Ecclesia debeant manifestari. Nesciremus enim quid sit sincerum Verbum Dei, rectus Sacramentorum usus, nisi constaret nobis veram Christi Ecclesiam hoc vel illud prædicare; hoc vel illo modo Sacramenta administrare. Hæc, quamvis ab omnibus Romano-Catholicis admittantur; Quesnellus ad Heterodoxorum notas prospiciens, Ecclesiam Romanam jam tenuisse dicit, eo quod veritates sint quasi lingua peregrina, modus eas prædicandi idioma incognitum, alienum a simplicitate Apostolorum: in sequentibus vero propositionibus ritum celebrandi divina officia, & administrationem Sacramenti penitentiae arrodit.

II. Sed quas ille veritates queritur esse quasi lingua peregrina plebique Christianis? Nonne in Ecclesia Romana & ea quæ Symbolum Apostolorum, & Decalogum, & orationem dominicam, & Sacramenta, & virtutes & vitia concernunt, Dominicis, & festivis diebus pro concione explicantur? Negari id non potest. Quæ sunt ergo veritates istæ neglectæ? Haud dubie, dogmata Quesnelliana, aut si mavis, Bajana, & Janfeniana, ab Ecclesia proscripta. Hæc dogmata veritates esse, Quesnellus & verbis & factis asseruit: uti constat tum ex articulis Lovanienibus, & Sententia Archiep. Mechlin. hic cap. 2. §. 2. tum ex voluntario ejus exilio, quo se, ne dogmata illa cogere tur ejurare, sponte mulsavit; haud facturus, nisi existimasset, ea ad fidei summam pertinere. Hic jam sunt veritates, quæ propositiones 94. etant res

que nec fidem ledunt nec mores. Sicque confirmantur & robur accipiunt dicta cap. 11. num. 2. p. 425.

III. Quod nunc spectat modum annuntiandi Verbum Dei, non difficeat fieri posse, ut unus aut alter, imo multi illud pro sua dignitate & gravitate tractent minime: attamen male inde Ecclesia accusatur; pessime vero inde colligitur senectus, id est, defectus Ecclesie. Nempe Ecclesia similes abusus non probat, sed execratur; uti ex instructionibus, Verbi Dei concionatoribus tradi solitis, patet: nec Ecclesie praxis ex singulari qui in ea prædicant, colligenda est; neque omnis praxis in Ecclesia, est praxis Ecclesie. Videndum quid in Ecclesia, ipsa statuente, vel saltem probante, adeoque & constanter, ubi novit, non reclamante præficatur: atque id demum Ecclesia si attribuitur, tamquam ejus praxis, non magnopere reluctabor: At sudabit Quesnellista, ut probet defectus, si qui committuntur, hoc aut alio modo ab Ecclesia Romana fore.

IV. De hac & aliis pluribus Quesnellii propositionibus dicit Auctor (1) Theol. Suppl. „Cum nihil dogmatis propositiones illæ contineant, sed „asperas tantum grassantium nonnullorum abusus insecutiones complectantur; nulla Theologia attribui non possit, nisi divina gratia. Nota: Omnes pastores, tam Ecclesiastica, quam civilis, sunt contrarie veritatis. Prop. 97. Nihil sæpe (propositio 99. dicit quotidie) contingit, membra illa, quæ magis sanctæ, ac magis stricte unita Ecclesie sunt, respiciendo tractari tamquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata: sed justus vivit ex fide, & non ex opinionione hominum. Quesnellista intelligit Prop. 98. Status persecutionis & pauperum, quas quis tolerat tamquam hæreticus, flagitiosus & impius ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria; in parte, qua facit hominem magis conformem Jesu Christo. Prop. 99. Pervertitatem, præventio, obstinatio in volendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie, quoad multos, in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vite, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c. Nota: pervertitatem, præventionem, obstinationem quotidie tyrannidem suam exercere. Denique 100. dicit: Tempus explorabile, quo creditur honorari Deum, persequendo veritatem, ejusque discipulos, tempus hoc advenit. Haberi & tractari a religionis ministris, tamquam impium & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in Societate Sanctarum, est hominibus piis morte cordis suorum intentionum puritate, & zelo quadam religionis, persequendo flamma ferroque viros probos, si propria passione est excecatus, aut abreptus aliena; propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum. Nota: tempus jam advenisse, quo creditur honorari Deum persequendo veritatem, ejusque discipulos. Quibus nihil clarius, ad confirmandum sensum propositionis 99. superius datum, dici poterat.

V. Tandem innotant verba sequentia: Er ira Dei in filios suos. Signa ira Dei in filios suos, variis Scripturæ locis exprimitur. Unus nobis sufficit locus, ex 2. ad Thessal. c. 2. v. 10. Et quod caritatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent; ideo miser illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Dum igitur prædicatur jam adesse signa ira Dei in filios suos, significatur jam advenisse spiritum erroris, operarique mysterium iniquitatis: id est Ecclesiam in errorem missam, extremaque tempora, de quibus ibi agit Apostolus, instare. Unde aliqui Quesnellista, quos Figuristas vocant in Hollandia, indices expectant Eliam, ut restituat omnia. Similia signa ira Dei in filios suos describuntur Isaie 29. a. v. 10.

VI. Dogma fidei est, Ecclesiam Unam, Sanctam, Catholicam & Apostolicam, quæ Romana est, nusquam defecturam. Dogma illud in Christi promissione, Porta inferi non prævalent adversus eam, fundatum, ab omnibus tum Græcis tum Latinis Patribus, adversus omnes hæreticos, semper constanter propugnatum fuit. Athanasius circa annum 340. In oratione de uno Christo: Tu es Petrus. Fidelis sermo, & non vacillans promissio: & Ecclesia in vincta res est, etiam si infernus ipse commoveatur. Gregor. Nazianz. circa an. 380. Oratione prima in Julianum: Tunc contra magnam Christi hæreditatem? Magnam, inquam, & haud cessaturam, & alius exorteturam? Divinis enim credo prædicationibus. Joannes Chryl. circa annum 400. Ad cap. 2. Isaie: Vocat nomine montis Ecclesiam, simul & inexpugnabilem dogmatum ejus

§. II.

Propositio Quesnelliana, censura notata.

Eripere simplici populo hoc solatium, jungendi vocem suam voci totius Ecclesie, est usus contrarius praxi Apostolorum, & intentioni Dei. Est. 86. Quesnell. I. Cor. 14. v. 16.

traditionem. Ex latinis adeit Ambrosius circa an. 370. Ad cap. 11. Luca: Regnum Ecclesie manebit in æternum, quia indivisus fides corpus est animi. Hieronymus circa an. 390. Ad cap. 4. Isaie: Super petram fundata Ecclesia, nulla tempestas concutitur; nullo turbine ventisque subvertitur. Augustinus circa an. 400. in psal. 47. Quæ est ergo ista Ecclesia videamus. . . . Deus fundavit eam in æternum. Quid, times ne cadat firmamentum?

VII. Facebat ergo Quesnellus, cum sua fatigante & senescente Ecclesia: Christus heri & hodie; ipse & in Sæcula, Ecclesiam suam nunquam se deserturam spondit. Facebat etiam Quesnellus novissimum Advocatus, qui nihil in ea propositione dogmatis contineri, persuadere vellet. Dogma nobis est, Unam, Sanctam, Catholicam & Apostolicam futuram semper Ecclesiam; adversus quam nullo unquam tempore porta inferi prævalerunt: juxta Quesnellum autem, jam prævalerunt. Hunc sensum, si quis proterve negaret inesse illi propositioni 95., confirmari posset explicatio data propositionibus sequentibus: quas quia clare sunt, non duxi separatim exponendas, sed hic, in confirmationem dictorum transcribendas. Prop. 96. Deus permittit, ut omnes pastores sine contrario prædicatoribus veritatis, ut ejus gloria attribui non possit, nisi divina gratia. Nota: Omnes pastores, tam Ecclesiastica, quam civilis, sunt contrarie veritatis. Prop. 97. Nihil sæpe (propositio 99. dicit quotidie) contingit, membra illa, quæ magis sanctæ, ac magis stricte unita Ecclesie sunt, respiciendo tractari tamquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata: sed justus vivit ex fide, & non ex opinionione hominum. Quesnellista intelligit Prop. 98. Status persecutionis & pauperum, quas quis tolerat tamquam hæreticus, flagitiosus & impius ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria; in parte, qua facit hominem magis conformem Jesu Christo. Prop. 99. Pervertitatem, præventio, obstinatio in volendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie, quoad multos, in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vite, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c. Nota: pervertitatem, præventionem, obstinationem quotidie tyrannidem suam exercere. Denique 100. dicit: Tempus explorabile, quo creditur honorari Deum, persequendo veritatem, ejusque discipulos, tempus hoc advenit. Haberi & tractari a religionis ministris, tamquam impium & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in Societate Sanctarum, est hominibus piis morte cordis suorum intentionum puritate, & zelo quadam religionis, persequendo flamma ferroque viros probos, si propria passione est excecatus, aut abreptus aliena; propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum. Nota: tempus jam advenisse, quo creditur honorari Deum persequendo veritatem, ejusque discipulos. Quibus nihil clarius, ad confirmandum sensum propositionis 99. superius datum, dici poterat.

VIII. Uti ego non nego olim in aliquibus Ecclesie usu venire potuisse, ut populus & Sacerdoti celebranti, & clero psalmodianti, vocem suam uniret: ita confido ab Auctore Theologie Supplicis mihi non negandum, hunc usum, si alibi fuerit, de quo hic non est disputandum, non esse traditionis Apostolicæ, vim legis immutabilis habentis. De hoc enim genere Apostolicarum traditionum Augustinus, ait: (1) Quod universa tenet Ecclesia, si non possit initium assignari, de Apostolica traditione descendere, credendum est. Juxta quam regulam, non est de numero hujusmodi traditionum Apostolicarum, id, quod nunquam ab universa Ecclesia observatum deprehenditur. Porro, populum unire vocem suam voci Sacerdotis & Cleri, nusquam esse potuit in usu Ecclesie Universalis: siquidem, ut admittit Theol. Supplex pag. 43. fieri id præter, & licebat, modo & ipse, populus, eandem cum Clero linguam loquatur, præscriptumque ab Ecclesia Sacram idioma inter orandum usurpet. Quis vero dicat, omnes per orbem nationes, ad quas per Apostolos Evangelium delatum est, calluisse eandem linguam, idem Sacrum Idioma, quo Apostoli in divinis utebantur? Aut quis dicat Apostolos in Gallia, Gallicæ; in Hispania Hispanice (suppono tantisper ibidem Apostolos, ut illarum nationum Scriptores alii præterdunt, prædicasse) aut Apostolorum Discipulos in Germania Germanice, in Belgio Belgice, & sic de cæteris nationibus, sacra mysteria peregrisse? Hoc cum nemo asserat: fatendum est, nunquam per universalem Ecclesiam usu venisse, ut venire potuisset, ut populus acclamaret Sacerdoti facienti ad altare, aut alias vocem suam uniret sacra psalmodia. Non ergo est, Augustino Judice, hujusmodi usus, si alibi fuerit, Traditionibus Apostolicis immutabilibus, ac legis indispensabilis rationem habentibus annumerandus. Huc etiam spectat, quod Missalia vulgari lingua edita, sint recentioris date, quam ut inde probari possit, Missæ Sacrificium fuisse ex Apostolica institutione peractum in lingua vulgari. Est mihi Missale Germanicum, sed editum anno 1552. Basilee pro Adamo Petri ex Langendorff, civem Basileensem: Missale autem Gallicum anno 1661. damnatum est; paulo postquam lucem aspexerat.

IX. Quid autem Quesnellus? Eripere simplici populo hoc solatium. . . . est usus contrarius praxi Apostolorum & intentioni Dei. Ubi notandum venit to contrarius, quod idem est ac repugnans; adeoque peccaminosus. Ergo iterum praxim Romanæ Ecclesie, & majoris numeri Ecclesiarum per universum orbem, ab homine privato, gravi censura perstrictam. Nonne ridiculum foret, si clericis latine psalmodiantibus, populus adderet alterum versum Gallicum, aut Hispanicum, aut Italicum? Aut. Sed, inquit Quesnellus, hoc est quod volo. Ecclesiam lingua ignota populo divina peragere, hoc ego dico praxi Apostolorum & intentioni Dei contrarium.

X. Credo equidem hoc esse principale intentum Quesnellii in hac propositione: scilicet, Ecclesiam con-

Sary Tom. V.

(1) Seru. 2. de Jejun. Pontec.

dentia Papa XI. Sanctitas sua supradictum Decretum Sacrae Congregationis approbavit. "Joseph Bartolus S. Rom. & Un. Ing. Not. Hanc facultatem sequuta est impressio Breviarum Ord. Prædic. in idiomate Armeno Venetiis, Anno 1716. sub Reverendissimo Antonino Cloche: Missalis vero Romæ 1728. sub Reverendissimo Thoma Ripoll, Ord. Prædic. Generalibus.

CAPUT XIV.

De administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

§. I.

Propositiones Quæsnellianæ, censura notata.

Modus plenus sapientia, lumine, & charitate, est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati; petendi spiritum pœnitentiæ & contritionis; & incipiendi ad minus satisfacere iustitiæ Dei, antequam reconciliantur. Est 87. Quæsnell. Act. 9. v. 9. Ignoramus quid sit peccatum, & vera pœnitentiæ, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit; & detrahimus separationis illius ferre consensionem. Est 88. Quæsnell. Luc. 17. v. 11. & 12.

I. Quid in hisce propositionibus damnaverit Clemens XI., cum certo damnaverit sensum obvium earumdem, pendet ab eo, quis sit sensus earum obvius: & rursum hic colligi debet, partim ex occasione qua scriptæ fuerit, atque ex adjunctis, si quæ sint, in Quæsnello. Notandum igitur primam ex illis appositam verbis Act. 9. v. 9. Et erat, Paulus, ibi tribus diebus, & non manducavit neque bibit. Huic loco apponit Quæsnellus hanc reflexionem: Deus ipse supremus director & medicus animarum, nihil in reconciliatione S. Pauli, quantumvis miraculosa, præpropere agit. Triduum illud austeri jejunii, orationis assidue & status cæcitatibus, humiliationis & pœnitentiæ nos docet, quid in pœnitentiâ, servata proportione, agere oporteat: ac tum sequitur propositio damnata. Secundam vero apponit illis verbis Luca 17. v. 12. . . . Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe: post quæ ita discurrebat Quæsnellus: Peccati lepra indignos nos efficit, qui Deo appropinquemus. . . . Non est delictum mortiferum, quod non coram Deo majorem ferat excommunicationem: siquidem ipso Deo nos privat. . . . jam illi deo appropinquare incipis, cum te qui appropinquas, indignum reputas. Inde inchoanda pœnitentiâ est. Tum sequitur propositio damnata.

II. Hæc accurate ponderata & perpensa, satis clare indicant, Quæsnellum loqui de quocumque peccatore: etiam miraculose converso, sicut Paulus: etiam in peccatum occultum incidisset, dummodo mortale sit; quia nihil distinguit: imo verba illa satis indicant de quocumque peccatore agi, quæ pro ratione differendi reconciliationem adferunt, quod Non est delictum mortiferum, quod non coram Deo majorem ferat excommunicationem. Itaque semper differenda absolutio erit, donec præmissa fuerint opera satisfactoria, ferendaque separationis, utique publicæ, confusio, pro quocumque peccato. Hoc demum vocat modum plenum sapientia, lumine, & charitate: quia Supremus Medicus & Director animarum ita egisse cum Paulo videtur Quæsnello; sed erronee, ut illico ostenderetur. Reflectere debebat, quod idem Supre-

(1) l. 2. q. 113. ar. 10.

tiæ, minime docent, ante reconciliationem semper debere præmitti opera satisfactoria; sed, neminem de propitiato peccato debere esse sine metu: unumquemque peccatorem merito se exercere in operibus pœnitentialibus, etiam remisso peccato, & reconciliatione peracta &c. Quod vero postea ad Paulum missus venerit Ananias; fuit id, non reconciliationis causa; sed ut a cæcitate corporali liberaretur, Ecclesiam per Baptismum intraret, & impletur Spiritu Sancto: uti Lucas nobis auctor est: (1) id est ampliori gratia donaretur.

V. Idem quoque probat exemplum 10. leproforum. Nam ab illis etiam Christus nihil exegit pœnitentiæ operum, nisi, ut se ostenderent Sacerdotibus. (2) Et factum est dum irent, ait Lucas, mundati sunt. Ex quibus manifestum sit, Quæsnellum hic omnino contra textus quos exponebat isse, requiringdo plus quam Christus ipse locis illis exegerit: siquæ ostendit se supra Christum voluisse sapere, cudendo novum Evangelium.

§. II.

Propositio Quæsnellianæ, censura notata.

Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod cum jam sit reconciliatus, habet jus assistendi Sacrificio Ecclesiæ. Est 89. Quæsnell. Luc. 15. v. 23.

VI. Multam hic agglomerat eruditionem, Auctor Theologie supplicis a pag. 49. circa disciplinam præfaram Ecclesiæ, erga publicos pœnitentes: quibus, antequam salutaris hostia offerretur, clamabat Diaconus: Sancta Sanctis: Exite, quotquot estis in pœnitentiâ. Inde inferunt peccatores necdum reconciliatos jus habere nullum, ut altaris sacrificio intersint: Si quod enim haberent, inquit, Ecclesiæ, ut est juris & æqui reverentissima, nusquam id eis denegasset, ne tam atrocem illis injuriam faceret. Quod peccatores nondum reconciliati altaris sacrificio intersint, non jure summo ac stricto, sed ex mera Ecclesiæ indulgentia: ad quam Ecclesiæ veluti compulsæ fuerit. Tandem jus illud ex indulgentia competens peccatoribus, in præceptum Ecclesiasticum transiisse; & multa alia ibi dicit Auctor ille. Circa quæ licet mihi quædam dubia orientur, v. g. An vox illa Diaconi omnes omnino concerneret peccatores non reconciliatos, etsi occultos? Quid dicendum de Christianissima Gallia, quæ multis sæculis negavit Viaticum damnatis ad extremum supplicium, supposito, quod Ecclesiæ neminem privare possit jure quod aliunde habet ad Sacrificium, aut Sacramenta suscipienda, ut vult ille? An præceptum de audienda Missa nullos alligaverit peccatores, priusquam pœnitentiæ ritus abrogaretur? Et plura alia, inquam, licet mihi occurrant dubia; tamen, quia ad Quæsnellum, agentem de quocumque mortaliter delinquentem, aut nihil aut parum facient, libens ea prætereo, ne Quæsnellus obtutum nostrum effugiat.

VII. Statuit ille usque ad octodecim, ni fallor, reconciliationis gradus, Luc. 15. a v. 17. & ne missit quidem de absoluteione Sacerdotis. In quarto decimo, cum jam sit reconciliatus, inquit, habet jus assistendi Sacrificio Missæ. Hunc quartum decimum gradum dupliciter considerare possumus, vel in se absolute, vel reduplicative, ut decimum quartum; adeoque præsupponentem necessario omnes præcedentes: & utrovis modo

consideretur, merito damnata est propositio. Si enim primo modo eum sumas, clare sonat, omnem peccatorem vel debere, vel posse se absentare ab Ecclesiæ Sacrificio. Hoc autem est contra modernam Ecclesiæ disciplinam, quæ præcepto obligat omnes fideles, ut intersint Festis & Dominicis diebus, sacrificio Ecclesiæ, sive Missæ.

VIII. Si autem secundo modo accipimus propositionem; cum in quarto gradu dicat, a voce amoris plena, confesso sumis exordium: PATER: quia vere pœnitentiæ fundamentum amor Dei est. Primum odii contra peccata motuum illud est, quod divine bonitati contrarietur; quodque Deus ipse, qui offensus est, inter omnes Patres sit optimus Pater: in quinto autem gradu dicat, Amor, & Spiritus adoptionis jus tribuunt Deum PATRIS nomine compellandi: in sexto, Subjicit sese pœnitentiæ: in septimo, carere accedere, ad reconciliationem nisi dispositionibus jam supra dictis fuerit præmunitus: Si, inquam, secundo modo accipitur, ut necessario præsupponens hos jam dictos gradus, significabit, omnem peccatorem cavere debere, ne ad absoluteionem habendam accedat, neve illi ea impendatur, nisi habeat caritatem, & spiritum adoptionis: ex quo ulterius sequitur, vel, quod per contritionem etiam perfectam, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjugiam, non remittitur crimen; quæ est 71. Bajana: vel, quod absoluteione Sacerdotis, non peccatum, sed solum reatus, seu obligatio ad penam tollatur; uti habent 56. 57. & 58. Bajana: vel sequitur utrumque potius, scilicet, quod per contritionem, etiam cum caritate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjugiam, non tollatur crimen simpliciter, sed maneat reatus; qui solus per absoluteionem Sacerdotis tollitur. Hoc autem ipso revocari Systema Baii, ab universa Ecclesiæ pridem damnatum, nullus ignorat.

IX. Quid porro necesse erat, ut Quæsnellus, describendo novos reconciliationis gradus, supra Concilium Tridentinum; quod diligenter modum preparationis ad justificationem exaraverat; sapere videri vellet? Disponuntur autem, inquit, Trid. (3) ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam, ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu: & dum peccatores se esse intelligentes, a divina justitie timore, quo utiliter concutiantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur; fidentes Deum sibi propter Christum propitiu fore: illumque tanquam omnium justitie fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiâ, quam ante baptismum agi oportet. Denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.

X. Et si quis reponat, ibidem agi de justificatione infidelis: aliud autem esse, de justificatione Baptizati relapsi loquendo; ad quam, juxta idem concilium, sine magnis nobis fluctibus, & laboribus pervenire nequaquam possumus: (4) Respondeo, verba Trid. non integre adferri. Sic enim habet Concilium. Per Baptismum enim Christum induentes nova profus in illo efficiuntur creatura: plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen NOVITATEM, ET INTEGRITATEM: qualem in Baptif-

(1) Actuum cap. 9. v. 17. (2) Luc. 17. (3) Sess. 6. cap. 6. de justifi. (4) Sess. 14. cap. 2.